

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ВИСТАВКИ ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО ОДЯГУ РІЗНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ «НАРОДЖЕНІ В СОРОЧЦІ»

Напередодні Великодня, одного з найшанованіших християнських свят, 13 квітня 2023 р., у залі вченої ради Науково-дослідного інституту українознавства МОН України відбулася презентація виставки традиційного українського одягу різних регіонів України в мініатюрі «Народжені в сорочці».

Кандидат мистецтвознавства, відмінник освіти України, заступник директора з міжнародних зв'язків та євроінтеграції НДІУ Ілона Сиваш розпочала культурно-мистецький захід і представила присутнім людину, яка організувала й успішно втілила у життя цей самобутній арт-проект, а саме – очільницю гуртка «Світ вишивки», що діє у структурі відділу візуального мистецтва Київського палацу дітей та юнацтва, куратора цієї надзвичайно цікавої і важливої етнокультурної імпрези, педагога Наталію Ключник.

Треба відзначити, по-перше, влучну назву мистецького заходу, оскільки українці називають того, кому пощастило здолати негаразди й смертельну небезпеку, – «народився в сорочці». Зважаючи на важкі випробування, через які пройшов український народ, його по праву теж можна називати «народженим у сорочці». По-друге, надзвичайно цікавою є концепція представлення традиційного українського одягу різних регіонів України. Оскільки створення автентичного вбрання українців потребує багато ресурсів і часу, то Наталія Ключник пішла шляхом мініатюризації. Вона зі своїми талановитими учнями

створили маленькі копії, які відповідають справжнім зразкам народного одягу.

На початку свого виступу Наталія Веніамінівна наголосила: «Українська традиційна народна культура є дуже потужною і різноманітною як за формою, так і за змістом. Однією з її самобутніх складових є мистецтво художнього вишивання, що передається із покоління в покоління. Тому програма гуртка «Світ вишивки» має на меті ознайомити дітей з особливостями національної культури, побуту та звичаїв українського народу; допомогти їм зрозуміти багатовікову історію, традиції та символіку українських рушників; опанувати традиційні українські зразки вишивання (хрестик, лічильна гладь, полтавська гладь, біла гладь та мережка), сучасні техніки вишивки (художня гладь, об'ємна гладь, вишивання шовковими стрічками) та вишивання ними картин. Програмою гуртка також передбачено проведення екскурсій, участь у конкурсах, виставках, фестивалях, створення авторських робіт. Наразі ми реалізуємо арт-проекти «Народжені в сорочці», «Старим речам – нове життя!» та започатковуємо нові: «Шляхетні хроніки» й «Світи Марії Приймаченко». Наш зразковий художній колектив гурток «Світ вишивки» надає можливість реалізувати творчі й естетичні вподобання дітей, підлітків і молоді віком від 7 до 21 року».

Наталія Ключник відзначила, що мистецький проект «Народжені в сорочці» розпочався ще у 2019 р., коли діти переселенців з Донбасу, які стали

опанувати в гуртку сучасні техніки вишивки, зацікавилися ще й традиційним українським вишиванням. Саме тоді й виникла ідея, яка з часом втілюється в арт-проект. Кожна дитина обирала собі регіон України, вивчала особливості його вишивки й одягу і творила унікальне народне вбрання.

Розповідь про колекцію (загалом в експозиції представлено 27 костюмів) Наталія Веніамінівна розпочала з огляду українського традиційного вбрання Західної України: «Жіночий одяг Львівщини (авторка реконструкції – Валерія Афанасенко, 12 років), традиційні шати жінок Бойківщини, художня гладь (авторка реконструкції – Кіра Німчинська, 12 років), жіночий одяг Сокальщини (авторки реконструкції – Ліза Шнуренко, 16 років, Дар'я Булгакова, 12 років) є дуже цікавими. З поширенням у жіночому вбранні чорних і темних кольорів на Сокальщині пов'язана історична легенда, за якою після спустошливих татарських набігів і значних жертв серед мирного населення жінки поклялися сто років носити траур за загиблими. Традиційний одяг Гуцульщини (вишивка хрестиком, аплікація) представлений реконструкцією Ніни Сологуб (20 років), а Закарпаття – моделями Дар'ї Булгакової (вишивка хрестиком) та Марії Гриценко (15 років) звичайною вишивкою. Жіночий одяг Західного Поділля (Тернопільщина) репрезентують мистецькі роботи Ніни Сологуб та «Борщівське жіноче вбрання» (вишивка «колодочка») Олі Іщук (16 років), а Східного Поділля (Вінниччина) – Марії Гриценко. Традиційний жіночий одяг Київщини представлений реконструкціями Каті Ксюк, Єви Грабарук (11 років), Олі Іщук та Наталії Шалі (16 років). Жіноче

вбрання Полісся дуже добре відображає реконструкція Ніни Сологуб (техніка вишивки «занизування»), а Чернігівщини – Марії Гриценко. Традиційний жіночий одяг Слобожанщини представлений реконструкцією (техніка «лічильна гладь») Софії Коцюруби (12 років). Жіноче вбрання Полтавщини репрезентують мистецько-етнографічні роботи Лізи Шнуренко (вишивка білою гладдю), Валерії Афанасенко (техніка «прорізна гладь», Гадяччина) та Єви Грабарук (Гадяччина). Традиційний одяг мешканців степу (Одещини та Херсонщини) представлений моделлю Софії Коцюруби. Надзвичайно важливо й те, що серед традиційного вбрання українських жінок на виставці присутня реконструкція кримськотатарського жіночого одягу Олі Іщук. Крим – це Україна!».

Завершуючи виступ, Наталія Ключник відзначила, що вона разом зі своїми майстринями розпочинають виконання нових проектів. Зокрема, на започаткування мистецької роботи «Шляхетні хроніки» вплинуло відвідування музею Марії Заньковецької й побачена там велика кількість експонатів (подушечок, торбинок тощо), оздоблених різноманітними вишивками. «Створення подібних гарних предметів допоможе покращити наш життєвий простір, його естетику і затишок. Це ж стосується й розробки арт-проекту «Світи Марії Приймаченко», – наголосила Наталія Веніамінівна.

Треба відзначити, що виставка традиційного українського одягу різних регіонів України в мініатюрі «Народжені в сорочці» була схвально сприйнята вченими-українознавцями. Наукові співробітники НДІУ ставили багато питань. Зокрема, науковий співробітник відділу інформаційного забезпечення

та наукових комунікацій НДІУ Лідія Науменко поцікавилася, чи реконструюють гуртківці український чоловічий одяг. «На жаль, – відповіла Наталія Ключник, – особливості базових манекенів для моделей та особисті уподобання (дівчата для дівчаток) поки залишають вбрання для чоловіків за межами наших реконструкцій».

Доктор філософських наук, професор, завідувач відділу культурології НДІУ Володимир Ятченко розповів присутнім, що, відвідуючи музеї на Луганщині, багато бачив у експозиціях вишитих речей чорними нитками, і запитав, із чим це може бути пов'язано. На думку Наталії Ключник, це наслідок страшного вилюднення тих земель після жахливого Голодомору-геноциду 1932–1933 рр., коли радянська влада з метою економічного розвитку цих територій заселяла їх українцями із західних областей України.

У свою чергу науковий співробітник відділу історичних пам'яток і культурної спадщини НДІУ Микола Висотін поцікавився, в якому стані наразі перебуває народне декоративне мистецтво в Україні. Наталія Ключник відповіла, що після розвалу СРСР народні ремесла не змогли «опанувати» ринкові відносини й почали занепадати, лише в окремих регіонах вони якось існували. Після повномасштабного вторгнення російських загарбників багато майстрів зі Сходу й Півдня України переїхали до західних областей

Наталія Ключник ознайомлює присутніх з експонатами виставки

та розпочали там активно відновлювати традиційні народні промисли.

Завершуючи презентацію, керівник НДІУ, голова вченої ради НДІУ, доктор філософії, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Василь Чернець відзначив, що збереження, захист і подальший розвиток культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період є одним із першочергових завдань вчених-українознавців НДІУ, і додав: «Вперше я побачив виставку традиційного українського одягу «Народжені в сорочці» у Музеї становлення української нації. Під час мого ознайомлення з надзвичайно цікавою та колоритною експозицією екскурсовод привів гурт дітлахів, і я був вражений дитячою реакцією, коли вони дізналися, що ці експонати створили їх однолітки. Вони дуже перейнялися цими мистецькими виробами й розпочали їх жваво обговорювати. Я колекціоную українську

кераміку. Моя колекція нараховує понад 300 фаянсових фігурок, в основі яких український чоловічий і жіночий костюми. Якось новопризначений посол США в Україні Вільям Тейлор (2006–2009) обрав для власної презентації Національну академію керівних кадрів культури і мистецтв, де я раніше працював. Як ректор я тоді мав з ним цікаву розмову. Ознайомившись з колекцією, він був вражений розмаїттям українського костюма, підкресливши, що ми, українці, маємо велику самобутню культуру. Нині навіть у жахливих умовах жорстокої російсько-української війни українці дбають та оберігають культурну спадщину України, яскравим свідченням чого є сьогоднішня виставка».

По закінченні свого виступу Василь Чернець нагородив Наталію Ключник Подякою Науково-дослідного інституту українознавства МОН України за збереження та популяризацію української національної культури.

Науковий співробітник відділу інформаційного забезпечення та наукових комунікацій НДІУ Олександр Сцібан

*Василь Чернець вручає
Наталії Ключник Подяку НДІУ*

здійснив фотофіксацію науково-просвітницького заходу.

Юрій ФІГУРНИЙ
orcid.org/0000-0002-6463-0920
кандидат історичних наук,
завідувач відділу української
етнології НДІУ